

Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'ne Göre Eşcinsel ve Translar için "Askerliğe Elverişli Değildir" Raporu Alma Süreci

Askere Çağırılma Durumu

Askerlik Kanunu'nun 14. Maddesine göre askerlik çağına gelenlerin sağlık muayenelerinin yapılarak askerliğe elverişli olup olmadıkları, öğrenim durumları, meslekleri ve niteliklerinin belirlenmesi işleme yoklama denir. Askerlik çağına gireceklerin kimlik bilgileri İçişleri Bakanlığınca her yıl ekim ayında Millî Savunma Bakanlığına bildirilir.

Askerlik çağına girenler ile bunlarla işleme tabi olanların yoklaması, her yıl 1 Ocak günü başlar ve o yıl askerlik çağına girenlerin askere alınacağı ilk celp ve sevk tarihinin bitimine kadar devam eder.

Askere alınacakların sağlık muayeneleri Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nde belirtilen usul ve esaslara göre yapılır. Yönetmeliğin ekinde yer alan "Hastalık ve Arızalar Listesi" nin B ve D dilimlerinde yer alanlar için "askerliğe elverişli değildir" raporu verilir. Anılan yönetmeliğin EK Hastalık Ve Arızalar Listesi madde III. Ruh Sağlığı ve Hastalıkları başlığı altında madde 17/D-4'de "cinsel kimlik ve davranış bozukluğu" tanımlanmıştır. Bu başlık yönetmelikte "Cinsel tutum ve davranışlarının askerlik ortamında uyum ve işlevsellik sorunu yaratan ya da yaratacağı değerlendirilen olgular" olarak tanımlanmıştır. Mevcut yönetmelikle önceki düzenleme yürürlükten kaldırılmış ve yeni düzenlemede eşcinsel ve trans varoluş açıkça 'hastalık' olarak tanımlanmamıştır. Hangi durumların bu madde kapsamında değerlendirileceği uygulamada görülecektir. Çünkü anılan madde yönetmeliğe göre yetkili makama taktir yetkisi vermektedir. Bu nedenle sağlık muayenesi esnasında hangi belgelerin isteneceği ya da süreçte nasıl bir usul izleneceği mevzuatta açıkça belirtilmediği için sorunlar yaşanabilir ve hukuka aykırı uygulamalar olabilir.

'Ertesi yıla bırakma, sevk geciktirmesi veya askerliğe elverişli değildir' kararlı sağlık raporlarını tanzim etmeye yetkili makam, asker hastanesi sağlık kuruludur. Yoklama döneminde düzenlenen her türlü sağlık kurulu raporu, Millî Savunma Bakanlığının onayını müteakip kesinleşir.

Aile hekimi, resmi sivil sağlık kuruluğu veya asker hastanelerinde Askerlik Kanunu 14. madde kapsamında yapılacak sağlık muayenelerinden herhangi bir ücret veya katkı payı alınmaz.

Yoklamaları yapılanlar, askerliğe elverişli olanlar veya askerliğe elverişli olmayanlar olarak ikiye ayrılırlar. Askerliğe elverişli olmayanlar askere alınmazlar. Askere alma bölge ve şubelerinin askerlik işlemleri ile sağlık kuruluşlarının verdikleri raporlar hakkında şikayet, itiraz ve ihbarlar Millî Savunma Bakanlığınca incelettilir. Millî Savunma Bakanlığınca bunların doğruluğu ve mevzuata uygunluğu araştırılarak sonucuna göre işlem yapılır.

Askerlik Öncesi Dönem

TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği'nin 5. Maddesine göre sağlık muayeneleri askerlik şubelerinin bulunduğu yerlerde varsa kayıtlı olduğu aile hekimi yoksa en yakın resmi sivil sağlık kuruluğu ya da askeri hastanede tek tabip tarafından yapılır. Askere gitmek istemiyorsanız doktordan sevkinizi isteyebilirsiniz, doktora psikiyatir ile görüşmek istediğinizi, eşcinsel/biseksüel/trans olduğunuz için askere gidemeyeceğinizi ve askerlik yapamayacağınızı söylersiniz. Eğer aile hekimi ya da resmi sivil sağlık kuruluşundaki tek tabip tarafından muayene edildiyse, askerlik şubeniz tarafından ilgili

uzman tabibin bulunduğu en yakın askeri hastaneye sevk edilirsiniz. Eğer askeri hastanede tek tabip tarafından muayene edildiyse, ilgili uzman tabibe yönlendirilirsiniz.

Askeri hastanede genellikle ilk başta tek bir uzman doktor ile görüşülür (psikiyatr). İkinci aşamada konsey adı verilen psikolog, psikiyatr ve psikiyatrik hemşireden oluşan bir grup ile görüşülür. Eğer bu grup sizin “eşcinsel/trans” olduğunuz için askerliğini yapamayacağınıza kanaat getirirse bu yönde bir rapor hazırlayarak sizi askeri heyete gönderir.

Heyet gelen raporu olduğu gibi onaylayabilir. Genelde konseyin hazırladığı rapor olduğu gibi heyet tarafından onaylanır. Ancak Heyet raporu kabul etmez ve “askerliğe elverişlidir” raporu verirse, bir avukat desteği ile 30 gün içinde bu rapora itiraz edebilir ve yeniden başka bir hastaneye yönlendirilerek yukarıdaki süreci yeniden başlatırsınız ve rapor almak için tekrar şansınızı deneyebilirsiniz.

Yönlendirildiğiniz askeri hastanede tek doktor tarafından muayene edilmeden askerliğe elverişlidir raporu verilmesi durumu ile karşılaşabilirsiniz. Bu durumda, 30 gün içinde direk olarak askerliğe elverişlidir raporunu veren makama ya da Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Daire Başkanlığı’na itiraz edebilirsiniz.

İtiraz dilekçenize, Sağlık Bakanlığına bağlı Eğitim ve Araştırma Hastanesinden aldığınız raporlarınız varsa mutlaka o raporları da ekleyin. İtiraz sonrasında başka bir askeri hastaneye sevk edilebileceğiniz gibi aynı hastanenin heyetine de yönlendirilebilirsiniz. Bu süre zarfında, ikinci rapor gelene kadar askere alınmazsınız. Sevk edildiğiniz ikinci hastaneden de askerliğe elverişlidir raporu almanız halinde rapor kesinleşir.

İzleyebileceğiniz hukuki yol Askeri Yüksek İdare Mahkemesi’ne kararın iptali için dava açmak olacaktır. Dava açtığınızda mutlaka “yürütmenin durdurulması”nı da talep edin.

Alacağınız ikinci raporun ‘askerliğe elverişli değildir’ olması durumunda, iki çelişik rapor söz konusu olduğu için üçüncü bir hastaneye yönlendirilirsiniz. Üçüncü hastaneden askerliğe elverişli değildir raporu almanız durumunda askerliğe elverişli değildir kararı kesinleşir. Üçüncü hastaneden askerliğe elverişlidir raporu almanız durumunda askerliğe elverişlidir kararı kesinleşir ve bu durumda izleyebileceğiniz yol yine dava açmaktır. Ancak üçüncü hastaneden alınan rapor diğer iki rapora uymuyorsa Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığı tarafından yapılan değerlendirme sonucu gerekli görülürse kesin olan raporun düzenlenmesi için Gülhane Askeri Tıp Akademisi Profesörler Sağlık Kurulu muayenesine gönderilirsiniz.

Asker Kaçağı Olma Durumu

Yoklama kaçaklarının muayenesi Askerlik Kanunu 14. madde esaslarına göre yürütülür. Buna göre sağlık muayeneleri Türk Silahlı Kuvvetleri sağlık yeteneğine ilişkin yönetmelikte belirtilen usul ve esaslara göre yapılır. Yani yukarıda açıklanan süreç izlenir.

Askerlik Kanunu 86. Madde:

“Yoklamada buldukları yerdeki askerlik şubesi, elçilik veya konsolosluklara gelmeyen ve bu Kanunda yazılı bir mazereti bulunduğu dair belge ibraz etmemiş olanlardan, birlikte yoklamaya tabi oldukları doğumlarının yurt genelinde normal sevk yılı içindeki ilk celp ve sevk tarihinden sonra ve son

celp ve sevk döneminin bitiminden önce ele geçen veya kendiliğinden gelenler buldukları yerde resmi bir hekime yahut en yakın yerde bulunan asker hastanesinde muayene ettirililer. Muayene neticesinde askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan erteleme hakkı bulunmayanlar Millî Savunma Bakanlığınca tespit edilecek sınıf ve tertibat yerlerine derhal sevk olunurlar. Bu durumdakiler hakkında il veya ilçe idare kurullarınca yüz Türk Lirası idari para cezası verilir.

“Yoklamada buldukları yerdeki askerlik şubesi, elçilik veya konsolosluklara gelmeyen ve bu Kanunda yazılı bir mazereti bulunduğu dair belge ibraz etmemiş olanlardan, birlikte yoklamaya tabi oldukları doğumluların yurt genelinde normal sevk yılı içindeki son celp ve sevk döneminin bitimine kadar ele geçmeyenler, elde edildiklerinde buldukları yerde resmi bir hekime yahut en yakın yerde bulunan asker hastanesinde muayene ettirililer. Muayene neticesinde askerliğe elverişli oldukları anlaşılanlardan erteleme hakkı bulunmayanlar Millî Savunma Bakanlığınca tespit edilecek sınıf ve tertibat yerlerine derhal sevk olunurlar.”

Askerlik Süreci İçinde

Askerliğe başladıktan sonra bağlı bulunduğunuz bölük komutanınıza rapor almak istediğinizi söylerseniz, bağlı bulunduğunuz komutanlıkta bulunan psikiyatrist tarafından hava değişimi ya da askeri hastaneye sevk kararı verilebilir. Bu durumda yukarıda açıklanan süreç izlenir.

TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği 8. Madde:

“(1) Yurtdışında yaşayan askerlikle yükümlü vatandaşlardan herhangi bir hastalık veya arızası olmayanların sağlık muayeneleri, yükümlünün kayıtlı olduğu aile hekimi tarafından veya konsolosluklarca uygun görülecek resmi sağlık kuruluşlarında yaptırılır ve düzenlenecek yoklama formları doğrudan vatandaşın kayıtlı olduğu askerlik şubesine gönderilir. Yurtdışında yoklaması yapılanlar için yükümlülere yoklamada uygulanacak sağlık durumu hakkında bilgi formu düzenlenmez. Ancak, bu yükümlülerden bu maddenin 3. fıkrasının (d) bendi kapsamına girenler ile haklarında Millî Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığınca verilen kararlara karşı yapılan itirazlar sonucunda yurtiçindeki asker hastanelerine sevki gerekenler için sevkten önce sevki yapan askerlik şubesince yükümlülere yoklamada uygulanacak sağlık durumu hakkında bilgi formu düzenlenir.

“(2) Askerlik yükümlülüğünü fiilen silah altına alınmayı gerektirmeyen askerlik hizmetlerinden biri ile yerine getirecek olanların yoklamaları yaptırılmaz.

“(3) Fiilen silah altına alınacak olsun ya da olmasın, askerlik hizmetini yerine getirmeye engel sağlık sorunu olduğunu buldukları ülkelerdeki elçilik veya konsolosluklara beyan edenlerin sağlık muayeneleri, elçilik veya konsolosluklar tarafından uygun görülen sağlık kuruluşlarından alacakları, muayeneyi yapan tabip ile mesul müdür veya baş hekim veya klinik şefi tarafından onaylanmış muayene ve tetkik sonuçları veya sağlık raporları Türkçe tercümeleri ile birlikte konsolosluklarca onaylanarak Millî Savunma Bakanlığı Dairesi Başkanlığına gönderilir. Bu raporlar incelenir ve aşağıdaki kararlardan biri ile onaylanarak yükümlünün kayıtlı olduğu askerlik şubesinin bağlı olduğu asker alma başkanlığına gönderilir.

a) Askerliğe Elverişlidir.

b) Askerliğe Elverişli Değildir.

c) Ertesi Yıla Bırakma

d) Yurtiçinde Bir Asker Hastanesinde Muayenesi Uygundur.

“(4) Fiilen silah altına alınmayı gerektirmeyen askerlik hizmet çeşitlerinden biri için başvuruda bulunmuş olanlar hakkında "Sevk Geciktirme" kararı verilmez. Sehven bu şekilde karar verilmiş olanların raporlarında "Ertesi Yıla Bırakma" kararı verilmiş gibi işlem yapılır

“(5) Üçüncü fıkrada belirtilen kararlara karşı yapılan itirazlar, Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi Başkanlığınca belirlenen yurtiçindeki asker hastanelerinde yapılan kontrol muayenelerine göre sonuçlandırılır.”

Askere Gittikten Sonraki Dönem

Askerden Muaf Olma Durumu

“Askerliğe elverişli değildir” raporu TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliği ile ilgili olup, kısmen hak olarak düzenlenen, kişinin askerlik ödevi olarak tanımlanan ödevden muaf tutulmasına yarayan bir hukuki düzenlemedir.

“Askerliğe elverişli değildir” raporlarında maddeler açık olarak tanımlanmaz sadece madde numaraları verilir. Ayrıca askerlikle ilişkinizi gösteren “askerlik durum belgesi” nde ise sadece “askerlikten muaf” olduğunuz yazar, hangi sebeple muaf olduğunuz bu belgede yer almaz.

Askerden Muaf Olduktan Sonraki Süreç

Askerlik ve Çalışma Hayatı

Askerlikten sonraki süreçteki en önemli konuların başında çalışma hayatı gelmektedir.

Özellikle eşcinsel erkekler bu konuda hemcinslerine göre daha zorlu bir süreç yaşamaktadırlar. Bu süreçteki en önemli zorluk, özellikle iş başvurularında askerlik durumunu gösteren belgenin istenmesidir. Bu belgede kişinin askerden muaf olduğunun belirtilmesi ise karşı tarafın bunun nedeni hakkında bilgilendirme yapılmasının istenmesi ile sonuçlanmaktadır. Aslında yasal mevzuata göre bu konuda detaylı bir bilgi istenmesi ve kişinin bu bilgiyi paylaşmaya zorlanması hukuka aykırıdır. Çünkü bu bilgi kişisel veridir ve kişi paylaşmaya zorlanamaz, Ancak özellikle özel sektörde işe almada işverenin çok geniş taktir yetkisi olduğu için “askerliğe elverişli değildir” raporu, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı mağduriyetlere neden olmaktadır. Çünkü işe alma sürecinde ya da çalışma hayatında ayrımcılığa karşı açıkça bir yasal koruma yoktur ve bu ayrımcılıkla mücadele ile ilgili bir politika bulunmamaktadır. Ancak her koşulda ayrımcılığa uğradığınız zaman dava açabilirsiniz.

Kamuda çalışma ile ilgili olarak doğrudan cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ile ilgili bir madde bulunmamaktadır. Ancak gerek 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda yer alan disiplin hükümleri gerekse bu kanuna dayanarak çıkarılan kamu kurumları disiplin yönetmeliklerinde “memurluk ile bağdaşmayacak ahlaka aykırı tutumlar” vb hükümler eşcinseller ve transların aleyhine yorumlanmaktadır.

657 Sayılı Kanunun ilgili 125. maddesinde disiplin cezası verilecek eylem ve davranışlar arasında;

Uyarma cezasını gerektiren fiil ve haller arasında sayılan “Devlet memuru vakalarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak”,

Kınama cezasını gerektiren fiil ve haller arasında sayılan, “görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmak ve bu tür yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek ve yapmak”,

Devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren, “Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak” fiilleri uygulamada eşcinsellere yönelik olarak kullanılmaktadır. Keza bu kanuna göre çıkarılan disiplin yönetmeliklerinde de aynı yaklaşım görülmektedir.

Anayasa'nın 10. Maddesinde “Kanun Önünde Eşitlik İlkesi” düzenlenmiştir. Aynı şekilde İş Kanunu'nun 5. Maddesinde “Eşit Davranma İlkesi” düzenlenmiştir. Her ne kadar maddede “cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği” ibareleri yer almasa da Yargıtay, cinsel yönelim temelli ayrımcılığı hukuka aykırı bulmuştur ve bu yönde karar vermiştir. Ayrıca Danıştay eşcinsel bir öğretmenin cinsel yönelimi nedeniyle işten çıkarılmasının özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini hükme bağlamıştır ve sadece eşcinsel olduğu için bir kamu görevlisinin görevine son verilemeyeceğinin altını çizmiştir.